

Сучасна дослідниця І.М.Тадєєва [5], зазначає, що процес виховання гуманістичних цінностей проходить відповідно до шести закономірностей:

1. Взаємозв'язок виховання гуманності і розвитку особистості.
2. Зумовленість виховання гуманності суспільними умовами й потребами.
3. Визначна роль діяльності і спілкування у вихованні гуманності учнів молодшого шкільного віку.
4. Взаємозв'язок навчання і виховання у процесі виховання гуманних якостей учнів.
5. Врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів у процесі виховання гуманних якостей особистості.
6. Вплив спадковості на розвиток гуманності особистості.

Таким чином, аналіз педагогічних джерел і емпіричних даних дозволив виявити певні умови, що посилюють ефективність взаємодії та партнерства сім'ї та школи щодо формуванню гуманістичних цінностей молодших школярів. До таких умов можна віднести наступні:

- адекватне розуміння учнем, батьками та учителем цілей і завдань виховання з урахуванням індивідуальних особливостей особистості молодшого школяра;
- наявність чітких знань про особистість учня, структуру його сім'ї, їх виховні позиції і ставлення до школи як до учасника виховного процесу;
- здійснення школою виховного впливу на учня та його сім'ю, безпосередньо через педагогічну пропаганду гуманістичних цінностей та завдяки формуванню ціннісних орієнтацій особистості;
- залучення сім'ї до виховного впливу на дитину в умовах школи, що підвищує авторитет батьків серед дітей;
- впровадження єдиної виховної системи з метою формування гуманістичних цінностей молодших школярів;
- формування педагогічної культури батьків;
- прояв особистого прикладу батьків, їх авторитету;
- співпраця родини і вчителів щодо визначення пріоритетних напрямків, форм, методів і прийомів виховання;
- систематичність і послідовність у виборі форм, методів і прийомів роботи з дітьми.

Отже, завдяки взаємодії система виховання та навчання покликана сприяти реалізації основної функції виховної роботи – донесення до свідомості школяра систему ідей, знань про гуманістичні цінності і формування на їх базі стійких гуманних якостей особистості школяра та розширення досвіду гуманної поведінки. Першочерговою метою формування гуманістичних якостей можна визначити усвідомлення кожною дитиною принципів, норм гуманної поведінки, ідеалів, відповідних моральних оцінок: уявлення про добро і зло, справедливість і несправедливість тощо, норм моральності в цілому, що вимагаються громадою, соціумом, суспільством.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артемова Л.В., Котирло В.К. Підготовча група до школи в дитячому садку: методичний посібник. - К.: Радянська школа, 1989.-136с.
2. Боришевський М. Сімейне виховання, гарант морального становлення особистості // Початкова школа. – К.:1995, №4. - С. 4-9.
3. Захаренко С. педагогічні погляди О.А.Захаренка на родинне виховання//Рідна школа. Київ, 2010, №3, С. 14-16.
4. Канішевська Л. В.. Основи формування гуманних відносин учнів I-IV класів шкіл- інтернатів для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, у позаурочний час / Інститут педагогіки АПН України. — К, 1997. — 104с.
5. Тадєєва І.М. Особливості формування гуманістичних якостей особистості молодших школярів під час вивчення предметів гуманітарного циклу // Психолого-педагогічні основи гуманізації виховання і навчання в школах і вищих навчальних закладах: Зб. наукових праць Рівненського економіко-гуманітарного інституту. – Рівне: «Тетіс». – 2000. – с.451-455.
6. Ягулов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
7. Ясякевич Г. Роль вчителя в структурі виховання гуманних ставлень школярів //Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики: Зб. – К.: УДПУ, 1997. –С. 210-212.

Кошарна Н.В.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У ВНЗ ШВЕЦІЇ

У статті розглядаються особливості змісту педагогічної підготовки майбутніх вчителів у ВНЗ Швеції. Проаналізовано зміст навчальної програми «Теорія та практика викладання», який показав, що її основною тезою є ствердження особливої позиції педагога у навчально-виховному процесі.

В статті розглядаються особливості змісту педагогічної підготовки майбутніх вчителів у ВНЗ Швеції. Проаналізовано зміст навчальної програми «Теорія та практика викладання», який показав, що її основною тезою є ствердження особливої позиції педагога у навчально-виховному процесі.

Оцінюючи досвід педагогічної підготовки вчителів у Швеції з позицій вітчизняної педагогічної науки, вважаємо за потрібне з'ясувати сутність поняття «педагогічна підготовка», яке використовується в теорії та практиці підготовки педагогічних кадрів у Швеції [1;2;3;4].

У шведській науково-педагогічній літературі в контексті педагогічної підготовки майбутніх вчителів вживається термін «praktisk-pedagogisk utbildning», що перекладається українською мовою як «практично-педагогічна підготовка вчителя». Поруч з цим терміном використовується поняття «Theory and Practice of Teaching», яке розуміється шведськими науковцями як «теорія і практика викладання» [6].

Логіко-структурний аналіз зазначеного поняття виявив його тотожність з поняттями «загальнопедагогічна підготовка», «професійно-педагогічна підготовка», «професійна підготовка вчителя», що використовуються сучасними дослідниками у вітчизняній літературі.

Аналіз змісту навчальної програми «Теорія та практика викладання» (Мальмський Школі Освіти та Крістіанстадському університеті) показав, що її основною тезою є ствердження особливої позиції педагога у навчально-виховному процесі. Він забезпечує учневі визнання серед однокласників через вияв власного ставлення до дитини і створення сприятливого психологічного клімату в класі, через створення ситуацій розвитку учня на уроці та в позаурочному спілкуванні. Залучаючи дитину до діяльності, вчитель як лідер скеровує її на пізнання світу і себе в ньому. Для дитини, учня вчитель потрібний як організатор життєдіяльності, що забезпечує задоволення кардинальних потреб підростаючої особистості у самоактуалізації та визнанні оточуючими її цінності [8].

Такий розгляд ролі педагога у процесі самореалізації дитини обумовлює зміщення акцентів у його підготовці в бік формування й розвитку організаційних здібностей. У підручнику «Шкільна дидактика та навчання» зазначається, що традиційно у процесі професійної підготовки на перше місце висувалася дидактична функція вчителя. З часом ця функція почала змінювати свою природу - від передачі знань – до навчання способам їх здобування. Діяльність учителя не стільки в тому, що він несе інформацію дітям, стільки в умінні бути організатором їх засвоєння. Таким чином педагогом реалізується освітня функція навчання [6].

Поряд із дидактичною функцією вчитель здійснює і розвивальну. Суть її – у створенні умов для розвитку творчого потенціалу дитини, для її саморозкриття та самоутвердження. Виховна функція полягає в організації діяльності з переведення загальнолюдських цінностей у свідомість і досвід поведінки учнів через вияв ставлення вчителя до них, організацію життєдіяльності дітей.

Отже в процесі реалізації кожної з функцій ключову роль відіграють лідерські вміння вчителя. Тому навчання лідерству розглядається шведськими педагогами як необхідна умова професіоналізму вчителя. Його складниками є компетентність та озброєність системою вмінь. Однак цих компонентів замало. Необхідно мати певні особисті якості. Бути вчителем-лідером означає бути авторитетною мудрою людиною, яка спроможна справити суттєвий вплив на людей [5].

Необхідність формування й розвитку лідерських здібностей, організаційних та керівних умінь у межах загальнопедагогічної підготовки обумовлюється ще однією важливою обставиною. Сутність її – у наступному. Об'єкт педагогічної діяльності в шведських навчальних посібниках з педагогіки розглядається як організація процесу керівництва діяльністю учня, який виступає в позиції активного суб'єкта цієї діяльності. Тому основними критеріями оцінки результативності педагогічної діяльності є показники сформованості регуляторно-поведінкових умінь кожної дитини, навичок самостійного керування власною діяльністю та собою як її суб'єктом.

Зрозуміло, що ключову роль у досягненні таких результатів відіграє особистість педагога, його фахова компетентність, що зумовлюється рівнем розвитку професійної самосвідомості, індивідуальними особливостями і професійно значущими якостями.

Отже, змістом діяльності учителя є таке керівництво діяльністю учнів у навчально-виховному процесі, яке забезпечує розвиток головних сфер його особистості. Тому професійна діяльність педагога розглядається шведськими науковцями як своєрідна мета-діяльність, тобто така діяльність, що є надбудовою над діяльністю учня.

У змісті теоретичного компоненту педагогічної підготовки акцентується на тому, що керівництво будь-якою діяльністю людини потребує розвитку здібностей відтворювати її внутрішній стан, уявлення про довколишній світ; розуміння сприятливих та несприятливих умов виконання конкретних завдань. Усе це повною мірою стосується і педагогічної діяльності, адже вчитель не тільки визначає мету навчання і виховання, а й намагається зробити так, щоб ця мета була усвідомлена і прийнята учнями. Він не лише добирає засоби досягнення мети, але й працює над тим, щоб ці засоби були засвоєні його учнями, стали для них власними [5].

Ідеться про особливу позицію вчителя в системі взаємодії з учнями. Її суть полягає в тому, щоб організувати, керувати, коригувати діяльність учня, який є суб'єктом, здатним до управління власною діяльністю. Таким чином, діяльність учителя передбачає не лише відтворення внутрішнього світу учня, а й активне та цілеспрямоване перетворення його світу відповідно до мети виховання і навчання. Якщо врахувати, що ці перетворення можливі за умови активності самого учня, то можна зробити висновок, що завдання вчителя полягає у створенні умов, які забезпечували б цю активність (формування мотивації, розвиток пізнавальних інтересів, навчання, прийомів навчальної роботи) [5]. Таке керування діяльністю іншої людини називається рефлексивним. Воно базується на уявленні, за якими учень є центральною постаттю навчально-виховного процесу, його головним учасником. Завдання педагога – полегшувати для учнів процес навчання, допомагати їм у досягненні повного самовиявлення. Тому основними принципами, на яких має базуватися його діяльність, є наступні:

- надання учням права вибору виду навчальної діяльності за умов вільної та відкритої організації навчання;
- спільне прийняття вчителем і учнями рішень, пов'язаних із визначенням обсягу і змісту навчальної роботи;
- організація навчання не як механічного заучування навчальної інформації, а як організацію умов для відкриття, яке здійснює учень під час розв'язання реальних життєвих ситуацій [7].

Таким чином, у підручниках педагогіки шведських вчених підкреслюється, що педагогічна діяльність повинна будуватись на підставі такого типу керівництва, при якому вчитель:

1. Ставить учня в позицію активного суб'єкта навчання, яке здійснюється в загальній системі колективної роботи класу;
2. Розвиває здібності учня з самокерування (саморегуляція, самоорганізація, контроль) власною діяльністю;
3. Організовує процес навчання як розв'язання навчально-пізнавальних проблем на ґрунті творчої взаємодії-діалогу з учнями.

Зрозуміло, що здійснення зазначеного вище керівництва можливе за умов наявності у вчителя певного професійного досвіду. Автор підручника «Шкільна дидактика та навчання» М.Ульєнс наголошує на необхідності показати, що володіти педагогічними знаннями – ще не є запорукою успішної педагогічної діяльності. У процесі підготовки учителів, оволодівачи

педагогічними знаннями, досить часто стикаємося з проблемою «ментальної колонізації учителів». Її сутність полягає у невмінні педагога пов'язати теоретичні положення з практикою здійснення педагогічної діяльності; використовуючи теоретичну базу, обирати найбільш раціональні методи й прийоми викладання; адаптувати положення теорії навчання до реальної шкільної ситуації [7].

Зазначене вище дає можливість розглядати теоретичний компонент як обов'язкову, але недостатню умову педагогічної підготовки. Повноцінність останньої досягається тільки гармонійним поєднанням теоретичного й практичного її аспектів.

Аналіз змісту програм практично-педагогічної підготовки вчителів Незалежного університету м. Мальме, Крістіанстадського та Лундського університетів дав підстави для висновку про специфіку змістового компоненту педагогічної підготовки вчителів у Швеції [8].

Зазначена специфіка має прояв у наступних положеннях:

1. Окремо взятої теоретичної дисципліни «Педагогіка» не існує. Педагогічні знання викладаються в контексті навчальної дисципліни «Теоретична й практична підготовка» («Теорія і практика викладання») в інтеграції з філософськими, антропологічними, психологічними знаннями, методикою викладання предметів спеціальності.
2. Складовою частиною педагогічної підготовки педагогічних кадрів є практика, що входить до змісту курсу «Теоретична й практична підготовка» («Теорія і практика викладання»). Оцінка за неї є складовою загальної оцінки, отриманої студентом за зазначений курс протягом кожного року навчання в університеті.
3. На відміну від складеного в українських університетах «вертикального» розподілу навчального матеріалу з психолого-педагогічних дисциплін (наприклад, на першому курсі викладається «Вступ до спеціальності», «Загальні основи педагогіки», «Загальна психологія»; на другому – «Теорія виховання», «Теорія навчання», «Історія педагогіки», «Вікова психологія»; на третьому – «Основи школознавства» («Менеджмент в освіті»), «Педагогічна психологія» тощо) у шведській системі підготовки вчителів цей матеріал розподіляється «горизонтально». Відповідно до зазначеного розподілу основні розділи педагогічної науки викладаються на кожному курсі з поправкою на вікову категорію учнів.
4. Кожний навчальний заклад, що здійснює підготовку вчителя формує зміст теоретичного компоненту педагогічної підготовки на власний розсуд, що призвело до значної кількості варіативних курсів та відмінностей у теоретико-педагогічних положеннях, обов'язкових для засвоєння майбутніми вчителями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Абдуллина Оксана Алексеевна. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования: Для пед. спец. высш. учеб. заведений / О.А.Абдуллина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1990. – 141 с. – ISBN 5-09-001738-7.*
2. Акусок А.М. *Теоретичні засади формування змісту загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Акусок Алла Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. М.Драгоманова. – Київ, 2009. – 20 с.*
3. Вовк Людмила Петрівна. *Збірник навчальних програм із загальнопедагогічної підготовки / Л.П.Вовк, Падалка О.С.Падалка. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2009. – 242 с. - ISBN 966-613-185-4.*
4. *Педагогика: учеб. пособие для студентов пед. учеб. заведений / В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.Н.Штянов. - М.: Школа-Пресс, 1997. – 512 с. – ISBN 5-09-000438-2.*
5. *Arfwedson G. Didaktik for larare (Didactics for teachers), 4th edition / G.Arfwedson. – Stockholm: HLS Forlag, 1995. – 138 p.*
6. *Carlgrén I. Pedagogy and Teachers' Work / I.Carlgrén //Nordisk Pedagogic, Vol.19, # 4, 1999. – P.223 –234.*
7. *Uljens M. School Didactics and Learning: A school didactic model framing an analysis of pedagogical implications of learning theory / M.Uljens. – Vasa (Finland): Department of Education Abo Akademi University, 1997. – 280 pp.*
8. *Verksamhetsforlagd tid i Lararutbildningen: Text till Studenter // Malmo Hogskola, Lararutbildningen, 2005. – 15 pp.*

УДК 339.166.5

Кохно Д.О.

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СТВОРЕННІ УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

В статті аналізуються роль государства, как одного из главных субъектов, который влияет на формирование, воспроизводство и развитие интеллектуального капитала, а также выделяются его функции.

Постановка проблеми. Світові тенденції показують, що більшість країн світу рухаються новим шляхом розвитку, пов'язаного з інтелектуалізацією економіки та зростаючою роллю інтелектуального капіталу, який зараз є тим фактором, що визначає рівень конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Умови для процесу відтворення інтелектуального капіталу сьогодні в Україні є вкрай складними. Вирішення потребують такі проблеми – формування зацікавленості в праці інтелектуалів, підвищення добробуту населення та якості його життя, розвиток особистості, розвиток перспективних вітчизняних галузей науки, забезпечення ефективних зв'язків між наукою та економікою, реформування системи освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фактором, який сьогодні значною мірою впливає на формування економічної політики будь-якої країни є інтелектуальний капітал.

Проблема формування інтелектуального капіталу розглядається у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: Т.В. Бауліної, А.Г. Жарінової, В.Л. Іноземцева, В.О. Кендюхова, О.М. Коваленко, О.Ф. Морозова, Л.І. Федулової, А.А. Чухна, О.В. Шкурупій та інших. Серед чинників, які впливають на формування інтелектуального капіталу, недостатньо висвітлена роль держави, як одного з основних суб'єктів цього процесу.